

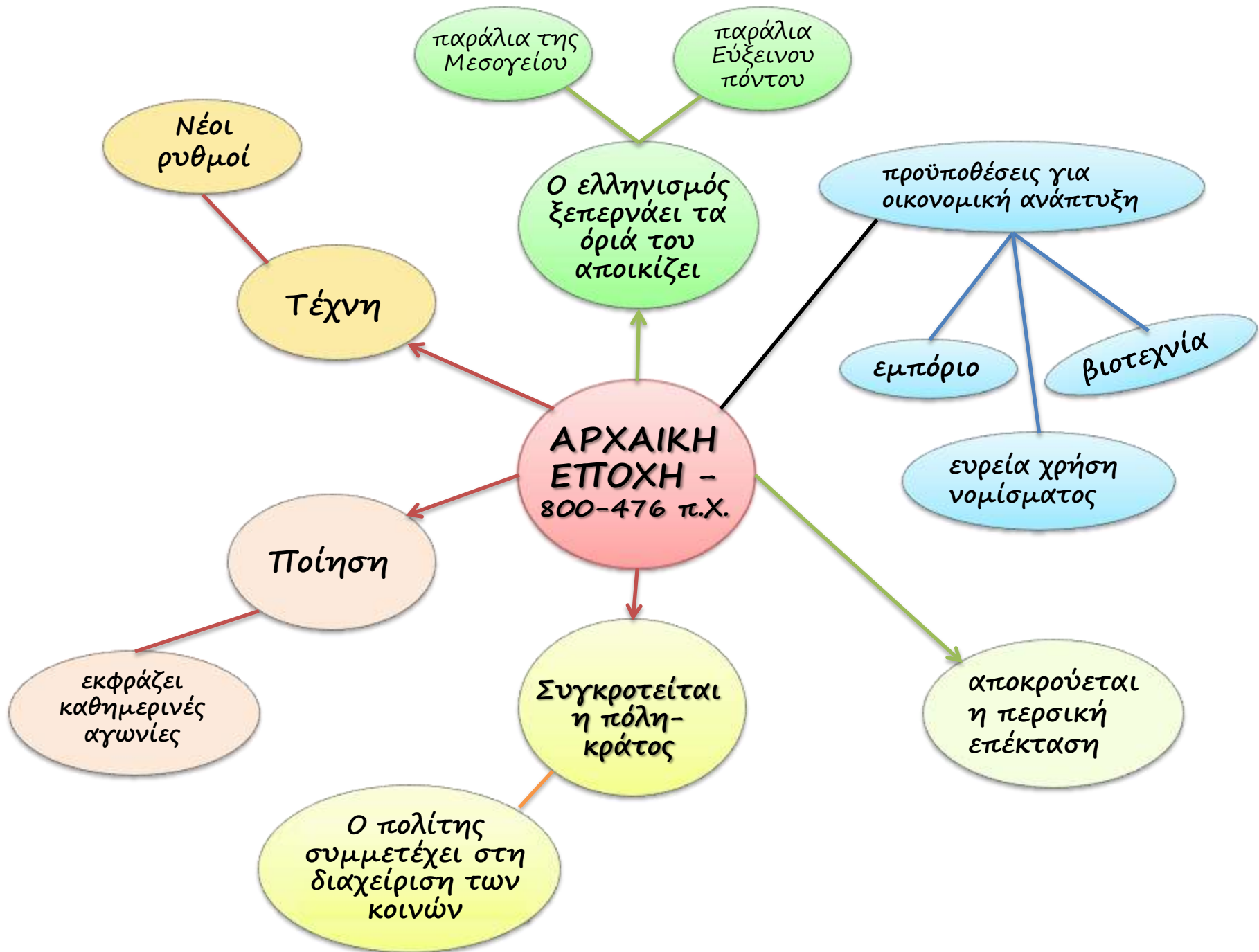
Κεφάλαιο Δ':

ΑΡΧΑΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ -800-476 π.Χ.

1. Αποικιακή Εξάπλωση

(2ος ελλ. αποικισμός)

(σελ.42-44)

Αποικιακή Εξάπλωση

8ος αιώνας π.Χ

πρωτοφανής έξοδος Ελλήνων

Αίτια
αποικισμού

οικονομικά

επιθυμία απόκτησης καλλιεργήσιμης γης

ανάγκη προμήθειας σιδηρομεταλλεύματος

πολιτικά

η επικράτηση πολιτικών αντιπάλων

ανάγκασε πολλούς να αναζητήσουν
νέους χώρους εγκατάστασης

Το ζύγισμα των προϊόντων, προϋπόθεση του εμπορίου. από αγγείο του 6ου αι π.Χ. (Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο).

Κρατήρας του 6ου αιώνα π.Χ. από τη Χαλκίδα, πάνω στον οποίο εικονίζονται η Ελένη με τον Πάρη και η Ανδρομάχη με τον Έκτορα. Σημαντικές αποικίες των Χαλκιδέων υπήρξαν στη Χαλκιδική και στη Δύση

Τι ήταν το ανταλλακτικό
εμπόριο και ποιες
δυσκολίες παρουσίαζε;

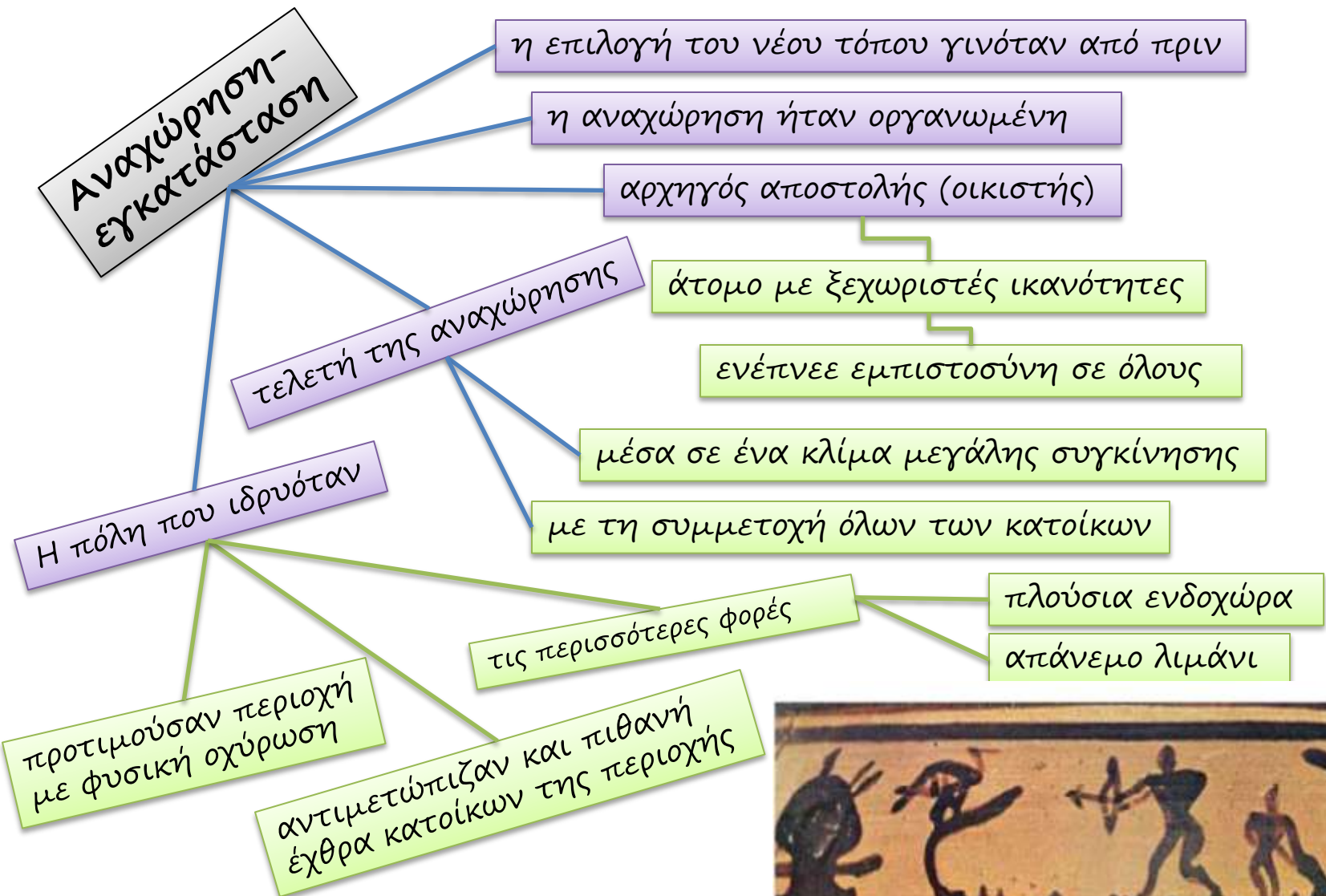
Ιστιοφόρο εμπορικό πλοίο από κύλικα του 6ου π.Χ. αι (Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο). Γερά, διέπλεαν ανοιχτές θάλασσες.

ΣΙΩΤΗΛΟ ΕΜΠΟΡΙΟ Ηρόδοτος, 4. 196

ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ
Ηρόδοτου,, 1. 94

Γιατί έχουν ονομάσει την αρχαιολογία βοηθητική επιστήμη της ιστορίας;

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ C. Mosse

Η νέα πόλη

δική της οργάνωση και νέους θεσμούς

Σταδιακά

ανεξάρτητη

→ συμμαχικές σχέσεις με άλλες πόλεις

Σχέση με μητρόπολη

στενοί δεσμοί

η σύγκρουση αδιανόητη - σπάνια

Κάτω Ιταλία

πλήθος των αποικιών

→ Μεγάλη Ελλάδα

Συνέπειες

πολλές αλλαγές στη ζωή

επαφή με άλλους λαούς

διεύρυνε τον πνευματικό ορίζοντα

δημιουργία πολλών επαγγελμάτων

ανάπτυξη της αγγειοπλαστικής

Ζωγράφοι → αγγειογραφίες

Έμποροι («οι έν πορεία»)

τώρα

ευρεία κατανάλωση

αύξηση των αγορών

δημιουργία χώρων μόνιμης διάθεσης προϊόντων

αναπτύχθηκαν και οι κάπηλοι, δηλ. οι μικρέμποροι, οι λιανοπωλητές.

πριν

μετακινούνταν από τόπο σε τόπο και πουλούσαν τα εμπορεύματά τους

Συνοπτικό Διάγραμμα

Αιτίες αποικισμού

- Οικονομικές
- Πολιτική αστάθεια

Διαδικασία αποικισμού

Προεπιλεγμένη θέση

Αρχηγός αποστολής ο οικιστής

- Γινόταν τελετή κατά την αναχώρηση
- Προτίμηση σε περιοχή με πλούσια ενδοχώρα και φυσική οχύρωση

Οργάνωση της αποικίας

- Διαφορετικό οργανωτικό πλαίσιο για κάθε αποικία
- Νέοι θεσμοί
- Ανεξαρτησία από τη μητρόπολη
- Στενές σχέσεις με τη μητρόπολη

Συνέπειες του Β' αποικισμού

- Διεύρυνση πνευματικού ορίζοντα
- Ανάπτυξη οικονομίας
- Εμφάνιση νέων επαγγελματιών
- Εμφάνιση μόνιμων αγορών στις πόλεις για διακίνηση αγαθών

2 Η ΠΟΛΗ-ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

Δημιουργία πόλης

8ος αι. π.Χ

διασπάρστηκε το παλιό φυλετικό κράτος

→ πόλη-κράτος

Ο Αριστοτέλης : επιθυμία των ανθρώπων για:

για επιβίωση
για καλή ζωή

ο συνοικισμός →

ένωση συνοικισμών → **άστυ**

Ο πολίτης: αισθάνεται ασφαλής

χτίζονταν οι ναοί και τα δημόσια κτίρια.
γύρω της οι κατοικίες και τα καταστήματα
σταδιακά η πόλη περιβάλλεται από τείχη.

Κέντρο η ακρόπολη

ύπαιθρος

κατοικούν γεωργοί-κτηνοτρόφοι

νιώθει ελεύθερος

συνείδηση του ρόλου του ως μέλους μιας κοινότητας

μετέχει ενεργά στη διακυβέρνηση.

στρατεύεται για τις ανάγκες της πόλης

όσοι μπορούσαν να αγοράσουν την απαραίτητη πανοπλία

συγκροτούν την «οπλιτική φάλαγγα»

η διευρυμένη συμμετοχή επέφερε μια γενικότερη κοινωνική εξίσωση

Οι κοινωνικές διαφορές περιορίστηκαν.

Η προσφορά είναι συλλογική και ο σκοπός κοινός

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

το σύστημα διακυβέρνησης

Βασιλεία

κληρονομική

είχε παρακμάσει

όταν συγκροτήθηκε η πόλη

την εξουσία κατέλαβαν οι ευγενείς

το πολίτευμα → αριστοκρατικό

παλαιότερα αποτελούσαν & το συμβούλιο του βασιλιά

Άριστοι = οι πλούσιοι δηλ. ιδιοκτήτες γης

ανάπτυξη εμπορίου
ευρεία χρησιμοποίηση νομίσματος

δημιουργήθηκε νέα τάξη

με τη δύναμη του χρήματος αφαίρεσε την εξουσία από τους αριστοκράτες.

το πολίτευμα έγινε ολιγαρχικό.

δεν ήταν πια η καταγωγή

αλλά ο πλούτος.

Κριτήριο συμμετοχής στην εξουσία

Τυραννίδα

Η ολιγαρχία δεν έλυσε τα προβλήματα των πολλών

ξεσπούσαν συχνά ταραχές

τύρανοι
φιλόδοξα άτομα

εκμεταλλεύτηκαν την κοινωνική δυσαρέσκεια και ανασφάλεια των πολιτών

κατάφεραν να επιβάλουν τυραννικό καθεστώς συχνά με λαϊκή υποστήριξη

άσκησαν εξουσία αποβλέποντας στο δικό τους όφελος

χωρίς να δίνουν λόγο σε κανέναν

Περίανδρος ο Κορίνθιος
Πολυκράτης ο Σάμιος
Φείδων στο Άργος

συνέδεσαν το όνομά τους με μεγάλα έργα

γενικά δεν κέρδισαν τη συμπάθεια του λαού.

• Σε πολλές περιοχές επανήλθε το ολιγαρχικό πολίτευμα.
• Στην Αθήνα, είχε ήδη ξεκινήσει η πορεία προς τη δημοκρατία.

Συνοπτικό Διάγραμμα

Εμφάνιση πόλης - κράτους

- Πυρήνας υπήρξε ο συνοικισμός
- Ένωση συνοικισμού σε πόλη
- Ορόσημο της πόλης ήταν η οχυρή ακρόπολη
- Κάτω από την ακρόπολη υπήρχε το οικονομικό κέντρο
- Οι πόλεις περιβάλλονται από τείχη

Η πόλη - κράτος και ο πολίτης

- Μετέχει ενεργά στη διακυβέρνηση
- Συγκροτεί τη φάλαγγα των οπλιτών
- Δε λείπουν οι πολιτικοί ανταγωνισμοί

Πόλη - κράτος και πολίτευμα

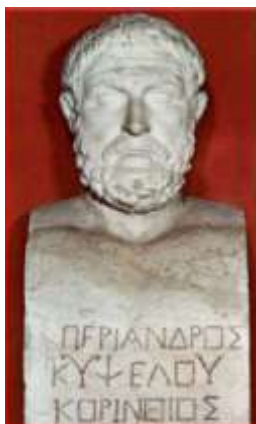
- Αρχικά κυβερνούν οι ευγενείς (αριστοκρατικό πολίτευμα)
- Αργότερα οι πλούσιοι (ολιγαρχικό πολίτευμα)
- Εμφάνιση τυραννίδας

Ο δίορκος. Ο Περίανδρος συνέλαβε την ιδέα να κόψει τον Ισθμό. Το έργο δεν πραγματοποιήθηκε λόγω ανυπέρβλητων εμποδίων. Ο ίδιος όμως φρόντισε να κατασκευάσει τον δίορκο, έναν λιθόστρωτο δρόμο, πάνω στον οποίο σύρονταν τα πλοία, προκειμένου να αποφευχθεί ο περίπλοκος της Πελοποννήσου. Τι είναι ισθμός και τι διώρυγα;

Περιγραφή: Τα θεμέλια του πρώτου ναού στο χώρο, είχε κτίσει ο τύραννος των Αθηνών Πεισίστρατος

ΕΚΟΒΕ ΊΑ ΣΤΑΧΥΑ
ΠΟΥ ΕΞΕΙΧΑΝ

Ο ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ
ΚΑΙ Ο ΑΓΡΟΤΗΣ

Το
υδραγωγείο
της Σάμου.

Την εκτέλεση
του έργου
ανέθεσε ο
τύραννος
Πολυκράτης
στον
αρχιτέκτονα
Ευπαλίνο.

Η σήραγγα
είχε μήκος
περίπου ενός
χιλιομέτρου
και
τροφοδοτούσε
με νερό την
πόλη

- (χ) Chalcis
- (κ) Corinth
- (α) Minor Asia
- (μ) Megara

3 ΣΠΑΡΤΗ

Δωριείς

Από βόρεια Πελοσό

κατέλαβαν τη Λακωνική

ίδρυσαν ισχυρό κράτος με κέντρο τη Σπάρτη

μακροχρόνιοι πόλεμοι
(8ος-7ος αι. π.Χ.)

υπέταξαν

τους Μεσσήνιους → ειλώτες

συγκρούστηκαν πολεμικά με το Άργος

Άλλαξαν τη ζωή στη Σπάρτη

Το εμπόριο με άλλες περιοχές σταμάτησε

οι σχέσεις περιορίστηκαν.

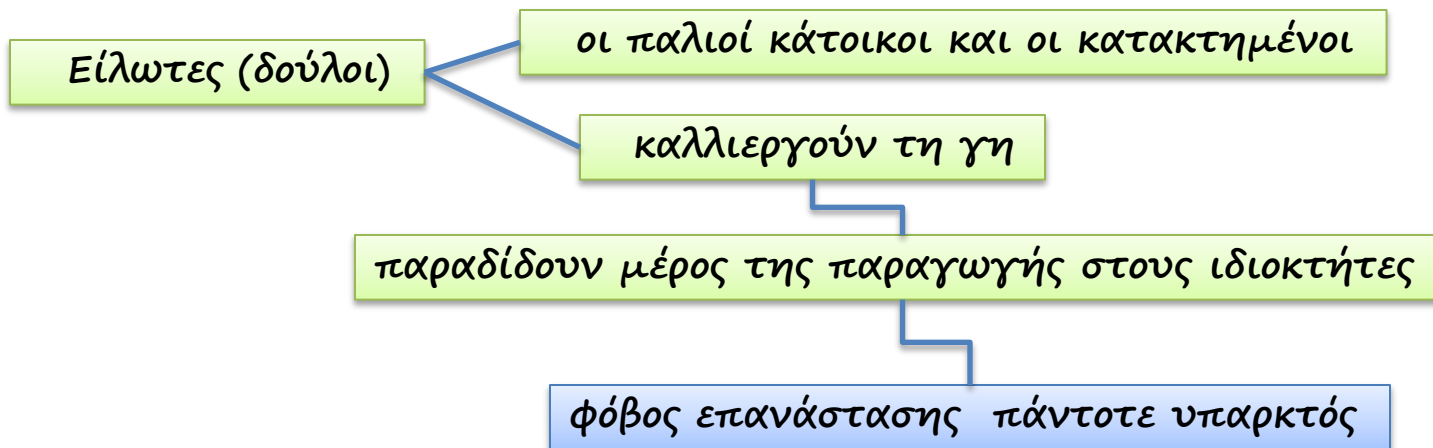
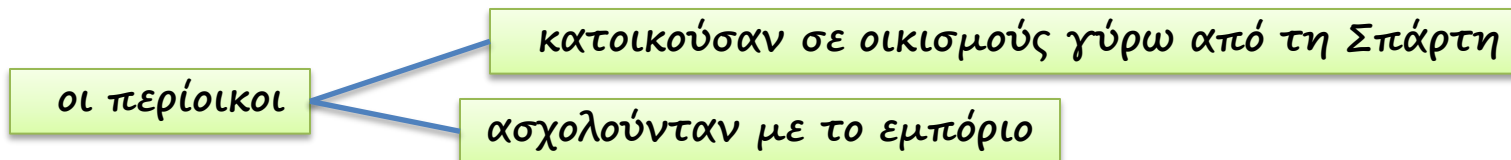
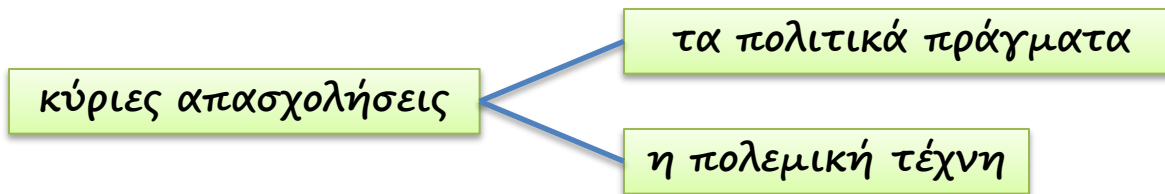
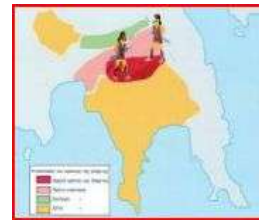
«κλείστηκε» στον εαυτό της

πήρε τη μορφή στρατοπέδου.

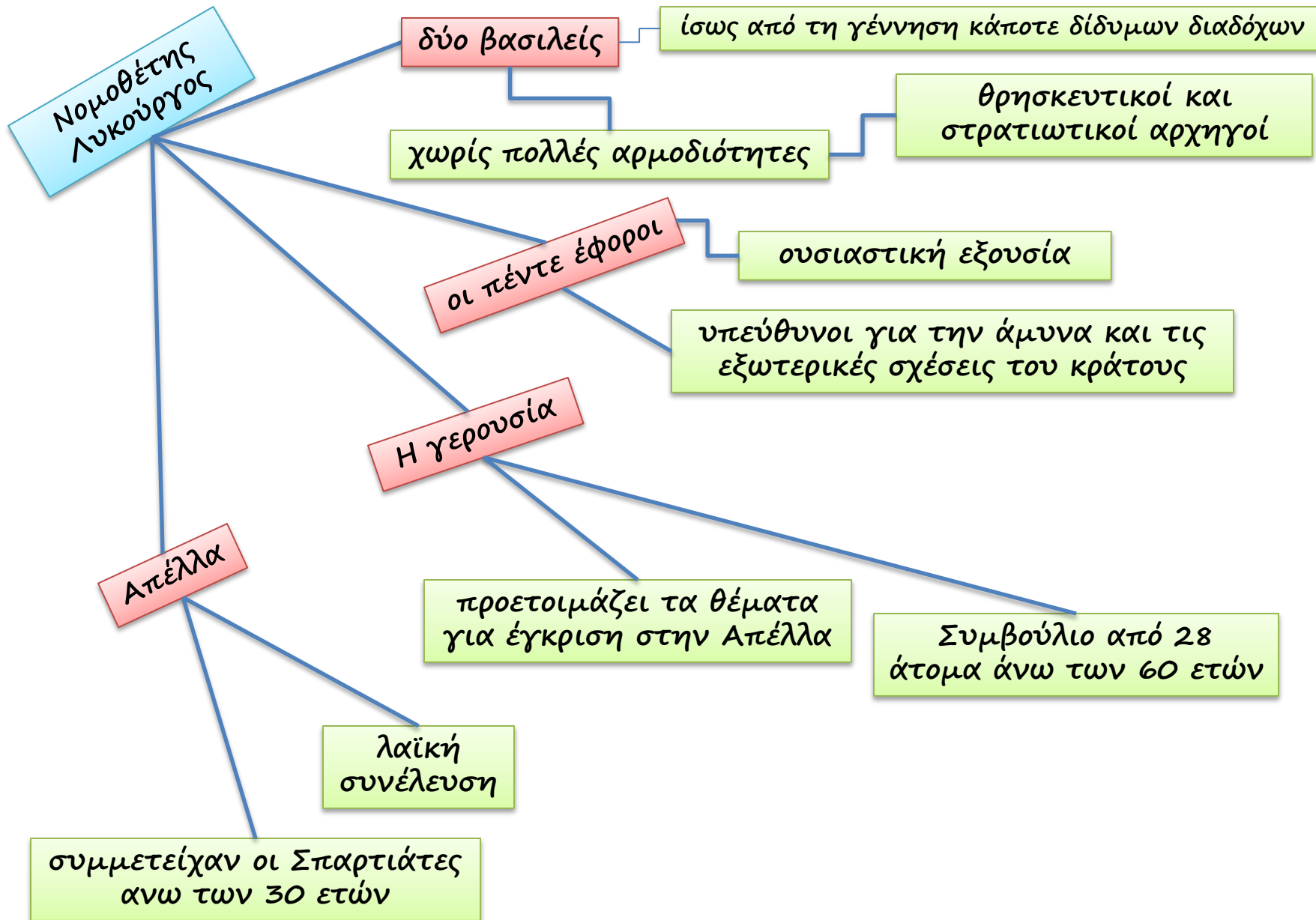
πλήρη δικαιώματα είχαν οι Σπαρτιάτες με «κλήρο»

στους οποίους είχε μοιραστεί η γη.

ΣΠΑΡΤΗ

Πολίτευμα (Πολιτειακοί θεσμοί)

Αγωγή των Νέων

Αγόρια από 7 ετών

τα αναλάμβανε η πόλη

Ζούσαν όλα μαζί σε ομάδες

μάθαιναν να υπομένουν τη σκληρή ζωή και τις κακουχίες

Διδάσκονταν

ανάγνωση

γραφή

μουσική

χορό

Ανάλογα και τα κορίτσια

συμμετείχαν ελεύθερα σε πολλές εκδηλώσεις της πόλης

Στόχος:

να αποκτήσουν δυνατό σώμα

να διαπλάσουν ηθικό χαρακτήρα

να γίνουν άξιες μητέρες

Άρα: Οι Σπαρτιάτες

ανδρείοι και υπερήφανοι

άφησαν ένα υπόδειγμα γενναιότητας

ΕΤΟΙΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΧΗ

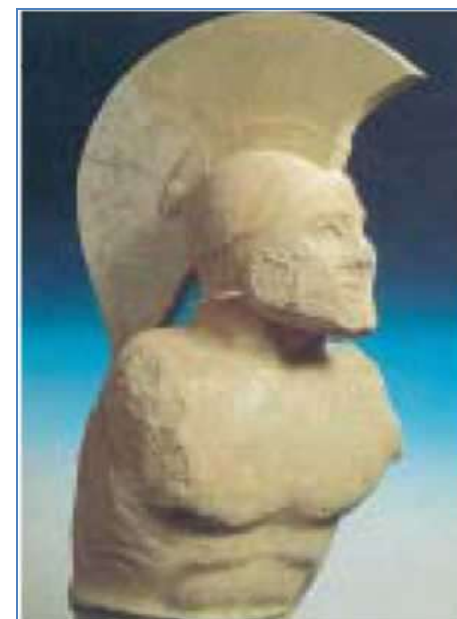
ΛΑΚΩΝΙΣΜΟΣ

ΤΙ ΑΤΤΑΝΤΗΣΕ Η ΓΟΡΓΩ

Η ΖΩΗ ΣΤΗ ΣΠΑΡΤΗ

Σπαρτιάτης πολεμιστής (480 π.Χ.), ο οποίος πιστεύεται ότι εικονίζει τον Λεωνίδα (Σπάρτη, Αρχαιολογικό Μουσείο).

Συνοπτικό Διάγραμμα

Δημιουργία του σπαρτιατικού κράτους

- Ίδρυση από ομάδες Δωριέων στην κοιλάδα του Ευρώτα
- Κατάληψη Μεσσηνίας (8ος - 7ος αι. π.Χ.)
- Η Σπάρτη μετατρέπεται σε στρατόπεδο

Οι τάξεις του σπαρτιατικού κράτους

- Γνήσιοι Σπαρτιάτες, με πλήρη δικαιώματα
- Περίοικοι, ενασχόληση με εμπόριο
- Είλωτες (δούλοι)

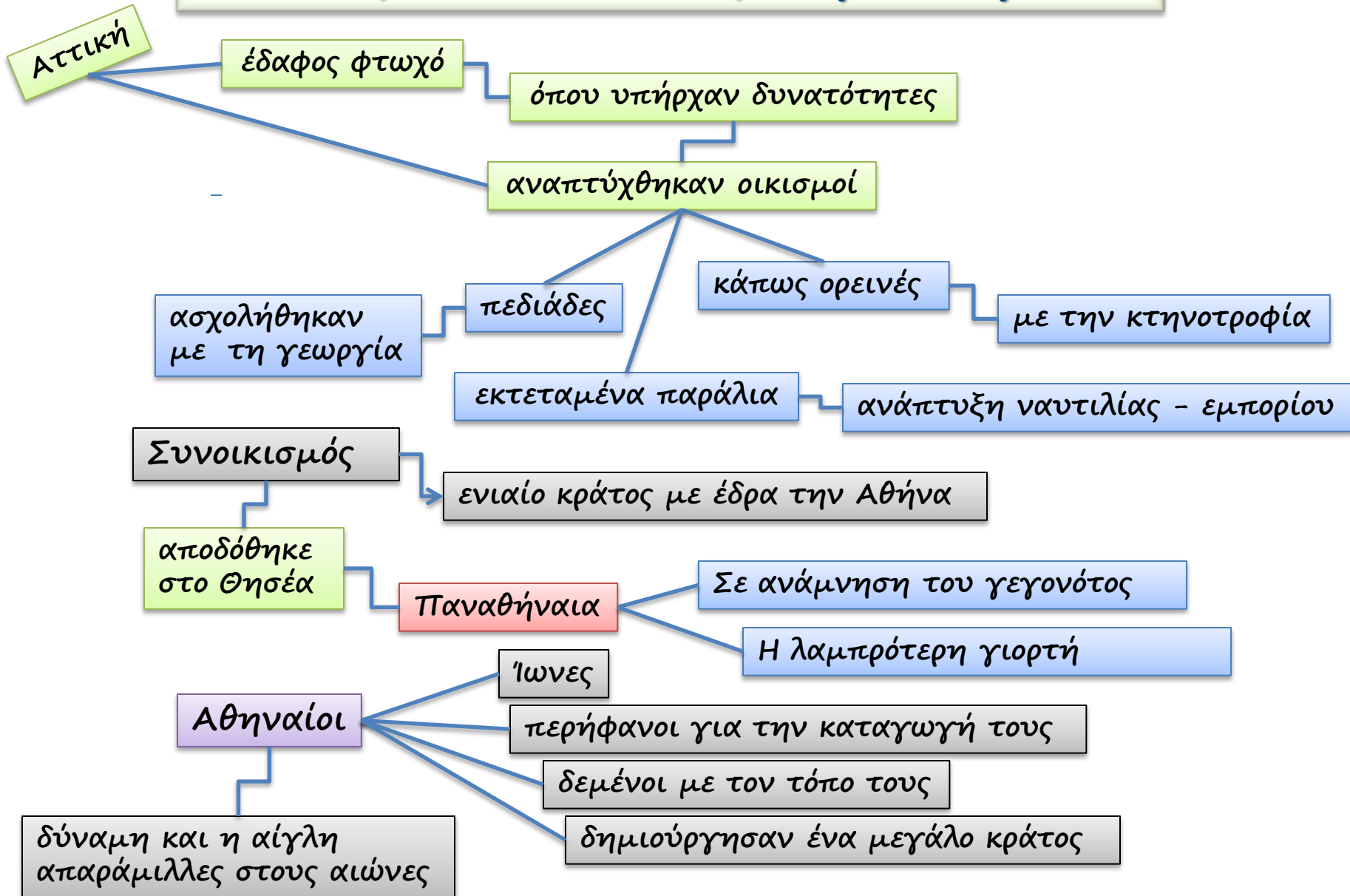
Πολιτική οργάνωση

- Δύο βασιλιάδες
- Πέντε έφοροι
- Γερουσία
- Απέλλα

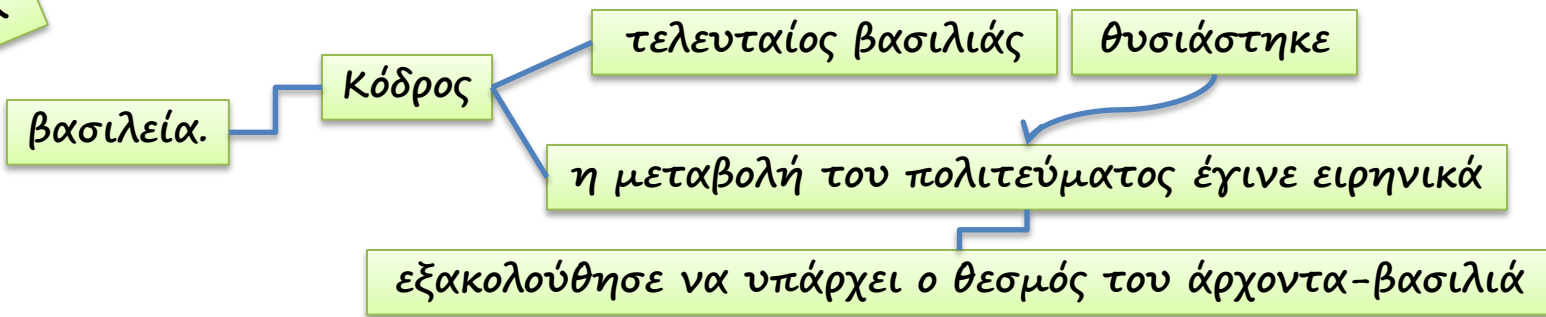
Η αγωγή των νέων

- Μετά τα επτά χρόνια κάτω από την εποπτεία της πόλης
- Διδάσκονταν μουσική, χορό
- Αντοχή στις κακουχίες

Από τη Βασιλεία στην Αριστοκρατία

ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ

9 άρχοντες (κυβέρνηση)

- Άρχοντας βασιλιάς
- αρμοδιότητες θρησκευτικού χαρακτήρα.

ουσιαστική εξουσία ασκούσαν

- επώνυμος άρχοντας
- υπεύθυνος για σύγκληση Εκκλησίας του Δήμου
- ο πολέμαρχος
- αρμόδιος για στρατιωτικά θέματα.
- έξι θεσμοθέτες
- ασχολούνταν με δικαστικά θέματα.

Άλλοι πολιτειακοί θεσμοί

- Άρειος Πάγος
- υπεύθυνος για την τήρηση των νόμων. (περισσότερα)
- Εκκλησία του Δήμου
- συνέλευση όλων των Αθηναίων
- απέκτησε μεγάλη σημασία στα μεταγενέστερα χρόνια

Κοινωνικές εντάσεις

Η εξέγερση του Κύλωνα:

7ος αιώνα π.Χ.:

Η δυσαρέσκεια κατά των ευγενών μεγαλώνει

τους αμφισβητούν οι έμποροι και οι βιοτέχνες

«δήμος»

πρόβαλλε αιτήματα

να γίνει αναδασμός

να γραφούν οι νόμοι

οι ευγενείς δικάζαν αυθαίρετα

δημιουργήθηκε αναταραχή

Κύλων (632 π.Χ)

ευγενής

επωφελήθηκε για να γίνει τύραννος

κατέλαβε την ακρόπολη

με ομάδα οπαδών

βοήθεια του τυράννου Μεγαρέων Θεαγένη

απέτυχε

δραπέτευσε στα Μέγαρα

Οι οπαδοί του κατέφυγαν ως ικέτες στους βωμούς των θεών

θανατώθηκαν → ανόσιο έργο : Κυλώνειο άγος (ιεροσυλία, ασέβεια)

Οι Μεγαρείς βρήκαν την ευκαιρία και κατέλαβαν τη Σαλαμίνα.

Η Νομοθεσία του Δράκοντα

συνεχίστηκαν οι αντιδράσεις

ευγενείς

ανέθεσαν στον ευγενή Δράκοντα (624)

προσπάθεια

να κατοχυρωθούν

να εξασφαλιστούν τα συμφέροντά τους

Δρακόντειοι
Νόμοι

Ιδιαίτερα αυστηροί νόμοι

«γραμμένοι με αίμα»

βαριές ποινές στο αδίκημα της κλοπής

για να διαφυλάξουν
τη μεγάλη ιδιοκτησία

Κριτική

παρά την αυστηρότητα → κατάκτηση του δήμου

ΤΕΛΟΣ

Ο Άρειος Πάγος

- ▷ Προερχόταν από το «συμβούλιο των γερόντων» (ευγενών).
  - ▷ Τα μέλη του ήταν ισόβια
  - ▷ Είχε σημαντικές δικαιοδοσίες.
    - ▷ λειτουργούσε ως ανώτατο δικαστήριο
    - ▷ επέβλεπε την τήρηση των νόμων
    - ▷ μέλη οι άρχοντες μετά τη λήξη της θητείας τους
- ΑΡΑ
- ▷ χαρακτήρας του αριστοκρατικός
  - ▷ όλα τα μέλη του ήταν ευγενείς.

Ο Κόδρος ήταν γιος του Μελάνθου και απόγονος του Νηλέα. Κατέφυγε στην Αθήνα μαζί με τον πατέρα του όταν οι Ηρακλείδες κατέβηκαν στην Πελοπόννησο. Ο Κόδρος διαδέχθηκε τον πατέρα του ως βασιλιάς των Αθηνών.

Σύμφωνα με την επικρατέστερη εκδοχή, τα χρόνια εκείνα οι Πελοποννήσιοι κήρυξαν τον πόλεμο κατά των Αθηναίων και ρώτησαν το Μαντείο των Δελφών αν μπορούν να κυριεύσουν την Αθήνα. Το μαντείο τους απάντησε ότι αυτό θα συνέβαινε μόνο αν δεν σκότωναν τον Αθηναίο βασιλιά. Ο Κόδρος έμαθε τον χρησμό από κάποιον κάτοικο των Δελφών, οπότε ντύθηκε σαν ζητιάνος, βγήκε από την πόλη και προσποιήθηκε ότι μαζεύει ξύλα. Μόλις συνάντησε δύο στρατιώτες από το εχθρικό στρατόπεδο, σκότωσε τον ένα. Ο άλλος στρατιώτης, βλέποντας την εχθρική αυτή ενέργεια έσπευσε να σκοτώσει τον Κόδρο, μη γνωρίζοντας ότι αυτός ήταν ο βασιλιάς.

Οι Πελοποννήσιοι κατάλαβαν τι έπαθαν όταν οι Αθηναίοι τους ζήτησαν τη σορό του βασιλιά τους για να τη θάψουν. Εξαιτίας του χρησμού φοβήθηκαν ότι στις πολεμικές επιχειρήσεις θα απετύγχαναν, αποσύρθηκαν λοιπόν από την περιοχή των Αθηνών και κράτησαν μόνο τα Μέγαρα.

